

Tyttöjen ja poikien erilainen selviytyminen perheväkivallasta

Sari Lepistö: *TyT, osastonhoitaja, Tampereen kaupunki; post doc -tutkija, Terveystieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto*

Eija Paavilainen: *TyT, professori, Terveystieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto, Tutkijakollegium*
sari.j.lepisto@uta.fi, eija.paavilainen@uta.fi

Janus vol. 19 (3) 2011 221–237

Janus

Tiivistelmä

Nuorten käyttämät selviytymiskeinot vaihtelevat eri tilanteissa. Tarkoituksena on selvittää, millaisia erilaisia selviytymiskeinoja perheväkivaltaa kokeneet tytöt käyttävät verrattuna poikiin. Syksyllä 2007 toteutettiin koulukysely yhden kunnan 9.-luokkalaisille. Kyselyyn osallistui 1393 nuorta. Kysely sisälsi kaksi aikaisemmin käytettyä mittaria, väkivalta-mittarin ja Adolescent Coping Scale -mittarin. Perheväkivalta on suhteellisen yleistä nuorten kokemana. Tutkimukseen osallistuneista nuorista 67 prosenttia oli kokenut lapsuutensa aikana symbolista väkivaltaa vanhempien taholta, 55 prosenttia lievää väkivaltaa ja yhdeksän prosenttia vakavaa väkivaltaa. Lisäksi nuoret joutuvat todistamaan vanhempien välistä väkivaltaa. Tytöillä perheväkivalta lisäsi toimimattomien selviytymiskeinojen käyttöä, kun pojilla lisääntyi sosiaalisten selviytymiskeinojen käyttö. Lievä väkivalta purkautui tunteiden kautta ulos, mutta vakava väkivalta sai aikaan itsesyytöksiä sekä tytöillä että pojilla. Nuoria tulee auttaa käyttämään toimivampia selviytymiskeinoja.

Tämän artikkelin tarkoituksena on kuvata perheväkivaltaa kokeneiden 9.-luokkalaisien tyttöjen ja poikien selviytymistä. Tutkimme myös, miten perheessä tapahtuva väkivalta tulee kuvatuksi nuorten kokemuksissa. Aikaisempien tutkimusten mukaan nuorten selviytymistä perheväkivaltakokemuksista on tutkittu vähän, vaikka nuoruus ja perheväkivalta stressitekijänä ovat merkittäviä vaikuttajia selviytymiskeinojen kehittämiseen ja käyttämiseen. Lisäksi aikaisemmat tutkimustulokset tuovat esiin yhteyden selviytymiskeinojen käytöstä mielenterveyteen ja jopa terveysongelmiin. Tarkoituksena on kuvata nuorten kokemaa perheväkivaltaa ja selviytymistä, jotta voidaan tunnistaa selviytymisen puutteita ja tukea nuorten hyvinvointia. Erityinen mielenkiinto kohdistuu sukupuolten väliin eroon nuorten selviytymisessä.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä on Suomessa tutkittu rekisteritutkimusten lisäksi lapsiuhritutkimuksilla. Ensimmäinen kyselyyn perustuva lapsiuhritutkimus tehtiin vuonna 1988. Tämän Heikki Sariolan (1990) tutkimuksen mukaan lievän perheväkivallan kohteeksi oli joutunut viimeisen vuoden aikana 19 prosenttia 15-vuotiaista nuorista. Vakavan perheväkivallan kohteeksi oli joutunut viisi prosenttia nuorista. Uusin uhritutkimus 12–16-vuotiaille nuorille (N=13 459) tehtiin alkuvuodesta 2008 (Ellonen ym. 2008). Tutkimuksen mukaan 15-vuotiaista nuorista 32 prosenttia oli joutunut lievän perheväkivallan kohteeksi ja neljä prosenttia vakavan väkivallan kohteeksi. Yhdeksäluokkalaisista nuorista 17 prosenttia oli todistanut fyysistä väkivaltaa kotonaan ja 54 prosenttia oli nähnyt tai kokenut fyysistä tai henkistä väkival-

taa perheessä. Uhritutkimusten lisäksi tietoa lasten väkivaltakokemuksista on saatu Nuorisoriikollisuus- ja Kouluterveyskyselyistä. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten kokema väkivallan uhka, koulukiusaaminen ja seksuaalinen väkivalta ovat lisääntyneet viime vuosina. (STAKES 2008; Humppi & Ellonen 2010; STM 2010.)

Keskeisiä lasten pahoinpitelyä ylläpitäviä tekijöitä on lasten ruumiillisen kurituksen eli kuritusväkivallan salliminen niin sanotussa kasvatus-tarkoituksessa. Suurimmassa osassa maailmaa lasten ruumiillinen kuritus hyväksytään, vaikka kivun tuottaminen aikuiselle on yleensä rikos. (Humppi & Ellonen 2010.) Tutkimusten mukaan kuritusväkivalta tuo esiin ambivalentin suhtautumismme uhritumiseen ja väkivallan seurauksiin (Ronkainen 2008). Tutkimukset tuovat esiin myös häilyvän rajan ruumiillisen kurituksen ja kaltoinkohtelun välillä. Suurin osa fyysisestä kaltoinkohtelusta nähdään kurituksena ja siten pidetään hyväksyttävänä. Kansallisena tavoitteena on, että kuritusväkivaltaan suhtaudutaan vähintään yhtä kielteisesti kuin aikuisten parisuhdeväkivaltaan, ja että mahdollisimman harva lapsi joutuisi kohtaamaan kuritusväkivaltaa. 2006 tehdyn Lastensuojeluliiton kyselyn mukaan 97 prosenttia vastaajista suhtautui torjuvasti väkivallan käyttöön parisuhderiidoissa, mutta vain 42 prosenttia vastusti ehdottomasti lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. (STM 2010.) Sosiaali- ja terveysministeriö asettikin 2009 työryhmän laatimaan ehdotuksen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Aikaansaadun toimintaohjelman tavoitteena on, että kukaan lapsi ei joutuisi kohtaamaan kuritusväkivaltaa, vaan voisi kasvaa myönteisessä, hellässä ja ymmärtävässä sekä osallistavassa ilmapiiressä. (STM 2010.)

Termillä perheväkivalta on vakiintunut asema suomalaisessa keskustelussa. Suomessa käytettyä perheväkivaltakäsitettä vastaavat englantinkielisessä kirjallisuudessa useimmiten termit *family violence* ja *domestic violence*. Käytössä

on myös tarkempia ilmauksia, kuten *domestic abuse*, johon kuuluu laiminlyönti (*neglect*), henkinen väkivalta (*emotional abuse*), fyysinen väkivalta (*physical abuse*) ja seksuaalinen väkivalta (*sexual abuse*). Kaltoinkohtellulla nuorella on usein kokemuksia monesta eri kaltoinkohtelun muodosta ja he kokevat vaikeaksi erottaa nämä toisistaan (Paavilainen ym. 2000). He joutuvat elämään jatkuvasti tilanteessa, joka aiheuttaa monia menetyksiä, pettymyksiä ja negatiivisia tunteita. Perheväkivallan vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin on tutkittu paljon ja tiedetään, että siitä voi seurata monia ongelmia, niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä (Krug ym. 2005; Paavilainen & Flinck 2008; Lepistö 2010). Seurauksiin vaikuttavat väkivallan laatu ja määrä, lapsen ikä ja sukupuoli sekä muut riskitekijät ja suojaavat tekijät lapsen kasvuympäristössä. Yhtäältä väkivallan aiheuttamat traumakokemukset vaikuttavat suoraan lapseen ja toisaalta väkivallan keskellä eläminen vaikuttaa perheen aikuisten kykyyn toimia vanhempina. Nuoret ovat yllättävän joustavia ja tämä auttaa nuoria selviytymään stressaavista tilanteista. Jatkuva perheväkivalta saattaa kuitenkin lisätä nuoren mielenterveysongelmia, kuten masennusta, sosiaalista ahdistusta, syömis- ja käyttöhäiriöoireita ja itsetuhokäyttäytymistä. (Lepistö 2010; Lepistö ym. 2011.)

Aiempiä tutkimuksia selviytymisestä

Selviytyäkseen ongelmista ihmiset käyttävät erilaisia keinoja. Richard Lazarus ja Susan Folkman (1984) ovat ryhmitelleet selviytymiskeinot ongelma- ja tunnesuuntautuneisiin keinoihin. Ongelmasuuntautuneilla keinoilla pyritään ongelman ratkaisuun tilanteen ollessa sellainen, että siihen arvioidaan voitavan vaikuttaa. Tunteiden säätelyyn tähtäävät keinot auttavat selviytymään tilanteen synnyttämistä negatiivisista tunteista silloin, kun ongelmalliseen tilanteeseen ei voida vaikuttaa. Ongelma- ja tunnesuuntautuneet keinot tukevat ja täydentävät toisiaan ja ihmiset

käyttävät molempia myös samanaikaisesti. (Folkman ym. 1986; Fields & Prinz 1997; Frydenberg 1997; Shapiro & Levendosky 1999; Frydenberg & Lewis 2004.) Keinot eivät sinällään ole hyviä tai huonoja, vaan jokin keino voi olla tehokas yhdessä tilanteessa mutta tehoton toisessa. Selviytymiskeinon tehokkuus riippuu siitä, miten hyvin se vastaa tilanteen asettamiin sisäisiin tai ulkoisiin vaatimuksiin (Fields & Prinz 1997; Frydenberg & Lewis 2004). Selviytymismenetelmillä on kuitenkin todettu olevan vaikutus niin mielenterveyteen kuin fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. (McWhirter ym. 2002; Bonica & Daniel 2003; Schneider & Phares 2005; Seiffge-Krenke & Beyers 2005; Seiffge-Krenke 2006.)

Nuoren selviytymiskeinojen käyttö muuttuu iän myötä, jolloin 15-vuotiaan nuoren lisääntyneet kognitiiviset taidot, kyky huomioida erilaisia selviytymismenetelmiä ja muita näkökulmia sekä halu tehdä kompromisseja, muovaavat hänen käyttämiään selviytymiskeinoja (Seiffge-Krenke 2000; Seiffge-Krenke 2004; Seiffge-Krenke & Beyers 2005). Nuoret käyttävätkin hyvin vaihdellen erilaisia selviytymiskeinoja (Fields & Prinz 1997). Selviytymisen tarkastelu tässä tutkimuksessa pohjautuu Erica Frydenbergin ja Ramon Lewisin (1993; 2004) kehittämään nuorten selviytymismalliin, joka jaottelee selviytymisen kolmeen osaan: ongelmakeskeisiin eli toimiviin selviytymiskeinoihin, sosiaalisiin suhteisiin liittyviin selviytymiskeinoihin ja toimimattomiin selviytymiskeinoihin. Frydenbergin ja Lewisin jaottelu pohjautuu Lazaruksen ja Folkmanin luokitteluun, mutta korostaa nuorten sosiaalisten suhteiden tärkeyttä ja siten liittymistä toisiin. Siksi he ovat lisänneet tämän sosiaalisen selviytymisen omaksi osa-alueekseen.

Selviytymistä koskeva tutkimus on yleensä lähtenyt liikkeelle aikuisten selviytymisen tutkimisesta ja vasta viime vuosikymmenellä on lähdetty tarkastelemaan erikseen nuorten selviytymistä (Frydenberg 1997). Frydenberg kumppaneineen on ollut kiinnostunut tavallisten nuorten

selviytymisestä ja Inge Seiffge-Krenke kumppaneineen pitkäaikaissairaiden nuorten, kuten diabetesta sairastavien, selviytymisestä. Lisäksi tutkimusta on jonkin verran tehty masentuneiden nuorten selviytymisestä (Seiffge-Krenke 2000; Seiffge-Krenke & Klessinger 2000; Seiffge-Krenke ym. 2001). Stressitilanteista selviytymistä, kuten perhekonflikteista (Wadsworth & Compas 2002) ja vanhemman menettämisestä (Rask ym. 2002; Schneider & Phares 2005), on tutkittu nuoren kokemana. Varsinaisia perheväkivallasta selviytymistä käsitteleviä tutkimuksia on hyvin vähän ja nämäkin ovat pääsääntöisesti laadullisia (Ornduff & Monahan 1999; Browne 2002; Buckley ym. 2007). Kaltoinkohtelun muodoista selviytymistä koskevaa tutkimusta on tehty seksuaalisen kaltoinkohtelun osalta (Tremblay ym. 1999; Bal ym. 2003a; Bal ym. 2003b; Daigneault ym. 2006). Nuorten selviytymistä tarkasteltaessa on todettu, että selviytyminen eroaa merkittävästi eri tilanteissa, jolloin stressin aiheuttaja on olennainen tekijä (Seiffge-Krenke ym. 2001; Lewis & Frydenberg 2002).

Tytöt ja pojat käyttävät erilaisia selviytymiskeinoja selviytyäkseen ongelmistaan (Piko 2001; Byrne 2000; Meehan ym. 2007; Lepistö ym. 2010). Selviytyminen on lapsena perheessä opittua käyttäytymistä (Barker 2007; Alumran & Punamäki 2008), jolloin sukupuolinnormit ovat yhteydessä avun etsimiseen ja selviytymiseen. Tytöt on sosiaalistettu tukea antavaan rooliin ja tunteisiin suuntautumiseen (Piko 2001; Barker 2007). Tytöt sitoutuvat enemmän ihmissuhteisiin ja etsivät helpommin sosiaalista tukea (Hjemdal ym. 2006; Barker 2007; Eschenbeck ym. 2007; Meehan ym. 2007; Frydenberg & Lewis 2009; Santiago & Wadsworth 2009). Pojat kieltävät ja torjuvat ongelman, reagoivat ulkoisella käytöksellä, kuten aggressiolla tai pyrkivät selviytymään itsekseen (Piko 2001; Barker 2007; Eschenbeck ym. 2007; Meehan ym. 2007; Santiago & Wadsworth 2009). Tämän vuoksi toiminta ja toisin ajattelemisen ovat pojille tehokkaampia tapoja (Puskar & Grabiak 2008;

Santiago & Wadsworth 2009). Pojille ulkoiset käytösongelmat ja päihteiden käyttö ovat tyypillisempiä kuin tytöille (Piko 2001; Ullman & Filipas 2005). Tytöille tunteiden näyttäminen on helpompaa kuin pojille (Santiago & Wadsworth 2009). Tytöt käyttävät enemmän myös muita toimimattomia selviytymiskeinoja, jolloin he vetytyvät, itkevät, käyttävät toiveikasta ajattelua ja itsesyytöksiä (Piko 2001; Alumran & Punamäki 2008). Selviytymisellä on sukupuolieroja myös selviytymiskeinojen sisällä. Esimerkiksi aktiivisessa selviytymisessä tytöt etsivät neuvoja ja apua ystävilta ja perheeltä, kun pojat etsivät apua kirjoitetusta materiaalista ja internetistä (Meehan ym. 2007).

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Kyselyn aineisto kerättiin syksyllä 2007 yhden suomalaiskunnan 9-luokkalaisilta. Kyselytutkimukseen osallistui kunnan 2122 ikäluokan oppilaasta 1393. Poissaolijoiden ja poisjätettyjen lomakkeiden jälkeen vastausprosentti oli 66 prosenttia. Tähän artikkeliin otettiin mukaan tästä joukosta 1028 nuorta, jotka kertoivat kokeneensa perheväkivaltaa.

Kyselyn pilotti toteutettiin elokuussa 2007 yhdessä koulussa, jossa oli seitsemän rinnakkaisluokkaa ja 140 oppilasta. Kyselyyn vastasi 135 oppilasta, jolloin vastausprosentti oli 92 prosenttia. Vastaukset sisällytettiin varsinaiseen aineistoon, sillä lomakkeita ei muutettu pilottitutkimuksen perusteella.

Nuorten taustatekijöistä kartoitettiin sukupuolta, ikää, perheeseen kuuluvia henkilöitä, perheenjäsenten välisiä suhteita (1= hyvä, 2=kohtalainen, 3=huono) ja koettua terveyttä (1=erittäin hyvä, 2= melko hyvä, 3= kohtalainen, 4= melko tai erittäin huono). Tyytyväisyyttään elämään nuoret arvioivat kouluarvosanalla (4–10).

Mittarit

Kysymykset *vanhempien käyttämästä väkivalta* pohjautuvat Sariolan (1990) väkivaltakyselyssä käyttämään lomakkeeseen. Kysymykset pohjautuvat Straussin kumppaneineen kehittämään Conflict Tactics -asteikkoon (Straus 1979; Straus ym. 1996; 1998). Sariolan tutkimuksessa mittaria oli muokattu Suomeen paremmin sopivaksi huomioiden suomalainen perinne "selkäsauna", joka on jätetty lievän väkivallan luokkaan. Mittarissa oli kaksi kysymystä äidin ja isän harjoittamasta väkivallasta. Nuorta pyydettiin arvioimaan kuinka usein vanhemmat olivat käyttäneet kysymyksessä esitettyjä väkivallan muotoja, kun heillä oli ollut riitoja. Vanhempien käyttämän väkivallan yleisyyttä kysyttiin kahtena ajanjaksona, ennen vastaajien 14 vuoden ikää ja tutkimusta edeltäneen vuoden aikana. Molemmissa kysymyksissä oli 15 alakohdtaa, jotka kuvasivat erilaisia väkivallan muotoja (ks. taulukko 2). Väkivallan muodot on artikkelissa ryhmitelty kolmeen ryhmään: a) symbolinen aggressio (kuten murjottaminen, haukkuminen, kiroilu, esineiden heittäminen tai potkiminen sekä väkivallalla uhkaaminen), b) lievä fyysinen väkivalta (kuten tönäisy, ravistelu, tukistaminen, läimäyttäminen ja piiskan tai selkäsaunan antaminen eli teot, jotka ovat ns. traditionaalista kuritusta) ja c) vakava fyysinen väkivalta (kuten nyrkillä tai esineellä lyöminen, potkaisu, aseella uhkaaminen tai aseiden käyttäminen) (Sariola 1990; Lepistö 2010; Lepistö ym. 2011). Mittari on todettu aikaisemmissa tutkimuksissa validiksi (Sariola 1990; Sariola & Uutela 1992).

Kysymykset *selviytymisestä* pohjautuvat Frydenbergin ja Lewisin (1993; 1996; 2004) kehittämään nuorten selviytymistä mittaavaan *General Form of the Adolescent Coping Scale (ACS)* -mittariin. Mittari sisälsi 79 selviytymiskeinoja kuvaavaa väittämää, joiden käyttöä arjessa nuori arvioi. Väittämistä muodostettiin 18 summamuuttujaa: 1) toimivat selviytymiskeinot (yh-teensä 25 väittämää), kuten keskittyminen on-

gelmanratkaisuun, rentouttavien harrastusten etsiminen, fyysinen virkistäytyminen, ihmissuh-teisiin panostaminen, kovasti ja aktiivisesti työ-skentely ja keskittyminen positiiviseen; 2) sosiaa-liset selviytymiskeinot (yhteensä 21 väittämää), kuten sosiaalisen tuen etsiminen, henkisen tuen etsiminen, ammattiavun etsiminen ja sosiaali-nen toiminta sekä 3) toimimaton selviytyminen (yhteensä 37 väittämää), kuten murehtiminen, läheisiin ystäviin sitoutuminen, toiveikas ajattelu, pärjäämättömyys, tunteen huojentaminen, on-gelmasta välittämättömyys, itsesyytökset ja asian itsellään pitäminen (ks. taulukko 3).

Oikeus ACS-mittarin käyttöön saatiin Australi-an koulutustutkimuskeskuksesta (*The Australian Council for Educational Research*). ACS-mittari käännettiin virallisen kaksoiskääntämisen käy-täntöjen mukaisesti yhteistyössä Tampereen yli-opiston kielikeskuksen kanssa (White & Elander 1992).

Luotettavuuden tarkastelu

Tutkimuksessa käytettyä väkivaltamittaria ja lä-hinnä sen perustana ollutta Conflict Tactics Sca-lesia on kritisoitu väkivaltakäsitteen laajentami-sesta. Tutkimuksessa ei kuitenkaan haluttu rajata perheväkivallan tarkastelua tarkoilla väkivallan määritelmillä, vaan haluttiin nähdä se hyvin laa-jana ilmiönä ja kuvata perheessä tapahtuvaa väkivaltaa nuorten kokemana. Toisaalta mittaria on käytetty kansainvälisesti hyvin runsaasti, jol-loin sen luotettavuus on useassa tutkimuksessa osoitettu hyväksi. (Straus 2004; Yun 2011.) Pe-rusteluna mittarin valintaan kriitikkistä huolimatta oli myös tulosten mahdollinen vertailtavuus aikaisempien tutkimusten kanssa.

Toinen rajoitus koskee kyselyn toteutusta, sillä tulokset pohjautuvat nuorten itsensä täyttämään, luokkaolosuhteissa toteutettuun kyse-lyyn. Opettajia oli ohjeistettu järjestämään tila siten, että nuorilla on rauha vastata arkoihinkin kysymyksiin. Rajoituksena on kuitenkin huomi-

oitava se, että arkaluontoisiin kysymyksiin, kuten perheväkivaltaa käsitteleviin kysymyksiin, saattaa olla vaikea vastata totuudenmukaisesti tällaisi-sa olosuhteissa. Toisaalta myös pilailuvastausten mahdollisuus on huomioitava ja selkeimmät tapaukset aineistosta poistettiin. Toisaalta tämän tutkimuksen vahvuutena on, että perus-koulun suorittaa käytännöllisesti katsoen koko ikäluokka. Kaikki tämän ikäiset ovat tavoitet-tavissa koulusta tehokkaammin kuin mistään muualta.

Eräs rajoitus koskee ulkomaalaisen kyselyn kääntämistä ja käyttämistä. Selviytymismittari käännettiin kaksoiskäännöksen metodilla. Kään-nösprosessissa tulee aina pystyä huomioimaan tekijät, kuten esimerkiksi kulttuuri, jotka saat-tavat muuttaa tuloksia (Frydenberg ym. 2003). Muutoksia selviytymismittariin ei haluttu tehdä, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia ja mitta-rin käyttökelpoisuutta ja toimivuutta haluttiin testata ensimmäistä kertaa Suomessa.

Rajoituksena on nähtävä myös se, että kyse-lylomake oli pitkä ja työläs (12 sivua, 192 ky-symystä). Selviytymismittari oli lomakkeessa viimeisenä, jolloin se vaikutti vastausprosenttiin tämän kohdalla. Vastaajien määrä vaihteli näiden kysymysten osalta 1236–1305, kun kaikkiaan kyselyyn osallistui 1393 nuorta.

Analyysi

Aineisto analysoitiin käyttäen SPSS 15.0 -oh-jelmaa. Aineiston ominaisuuksien kuvaamisessa käytettiin frekvenssejä ja prosenttiosuuksia. Mit-tarin eri osa-alueiden mukaisesti muodostettiin summamuuttujia vanhempien harjoittamasta väkivallasta ja selviytymisestä. Mittarit olivat ai-kaisemmin käytettyjä ja summamuuttujien muo-dostaminen perustui aikaisempiin luokituksiin, jotka on kuvattu edellä mittareiden yhteydessä. Kategorisia muuttujia tarkasteltiin ristiintaulu-koinnein ja eroavaisuuksia tarkasteltiin Pearso-nin χ^2 -testiä käyttäen. Tämän tarkastelun avulla

kuvattiin perheväkivaltaa kokeneiden tyttöjen ja poikien selviytymisen eroja.

Eettiset kysymykset

Eettisen toimikunnan lausunto tutkimukselle haettiin sairaanhoitopiiriltä. Lisäksi tutkimusta varten anottiin tutkimusluvut perusopetuksen johtajalta ja kunkin koulun rehtorilta. Kyselytutkimusta varten ei nuorilta kysytty kirjallista lupaa, sillä vastaaminen katsottiin suostumukseksi. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa mainitaan tärkeimpinä eettisinä periaatteina informointiin perustuva suostumus (Holloway & Wheeler 2002). Viikkoa ennen kyselyn toteuttamista nuoret saivat tiedotteen, joka sisälsi tiedonannon tutkimuksen sisällöstä, osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja vaikutuksista sekä tietosuojasta. Tiedotteessa korostettiin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tutkittava voi keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa. (Lepistö 2010; Lepistö ym. 2011.)

Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi on huomioitava osallistujille mieleen palautuvat muistot ja niiden mahdolliset seuraukset. Nuorille tarjottiin mahdollisuus jatkaa keskustelua aiheen herättämistä ajatuksista joko koulukuraattorin, -terveydenhoitajan tai tutkijan kanssa. Lisäksi tärkeänä nähtiin luottamuksellisuuden korostaminen, jolloin nuori pystyi luottamaan siihen, että hänen kertomuksensa jää anonymiksi ja vain tutkijan käyttöön. (Polit & Beck 2006; Steinke 2004.)

Kyselylomakkeet toimitettiin koulujen opettajille. Vastaaminen toteutettiin oppitunnin aikana.

Nuorella oli mahdollisuus tehdä muita koulu-tehtäviä, mikäli hän ei halunnut osallistua tutkimukseen tai sai vastattua kyselyyn ennen oppitunnin päättymistä. Nuori palautti lomakkeen suljetussa kuoressa nimettömänä. Opettaja koki luokan vastaukset yhteen luokkakohtaiseen suljettuun kirjekuoreen ja toimitti sen opettajan huoneeseen, josta tutkija sai kyselylomakkeet käyttöönsä.

Tulokset

Kyselyyn osallistuneet olivat 14–17-vuotiaita nuoria. Vastajat jakautuivat tasaisesti sukupuolen mukaan. (Taulukko 1.) Suurin osa perheväkivaltaa kokeneista nuorista asui ydinperheessä (63 %). Perheväkivaltakokemuksilla oli yhteyttä nuoren kokemaan terveyteen ($p=0,013$), jolloin 62 prosenttia perheväkivaltaa kokeneista nuorista piti terveyden tilaansa melko hyvänä tai tätä huonompana, kun 52 prosenttia nuorista, joilla ei ollut perheväkivaltakokemuksia, koki terveydentilansa melko hyvänä tai tätä huonompana. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret olivat tyytyväisiä elämäänsä (47 % arvioi hyväksi). Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten ihmissuhteet perheenjäsenten välillä olivat huonompia, kuin perheväkivaltaa kokemattomien (suhde äitiin $p<0,001$, suhde isään $p=0,001$ ja suhde sisaruksiin $p=0,034$).

Perheväkivalta oli suhteellisen yleistä nuorten kokemana. Symbolisen aggression ilmaisu oli äidille tyypillisempää ja 62 prosenttia nuorista oli

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneiden perheväkivaltaa kokeneiden nuorten taustatiedot (n=1028).

Muuttuja	Arvo	N	(%)
Sukupuoli			
tyttö		567	(55,2)
poika		460	(44,8)
Ikä	vuosina ka±SD vaihteluväli R	14,92±0,4 14–17	
Perhemuoto			
ydinperhe		651	(63,3)
yksinhuoltajaperhe		51	(5,0)
uusioperhe		153	(14,0)
muu perhemuoto		173	(16,8)
Koettu terveys			
melko tai erittäin huono		19	(1,9)
kohtalainen		138	(13,5)
melko hyvä		474	(46,3)
erittäin hyvä		393	(38,4)
puuttuva tieto		4	(0,4)
Tyytyväisyys elämään			
huono (kouluarvosana 4–6)		59	(6,1)
kohtalainen (kouluarvosana 7–8)		449	(46,6)
hyvä (kouluarvosana 9–10)		455	(47,2)
puuttuva tieto		65	(6,3)

kokenut äidin symbolista aggressiota. Isät käyttivät väkivallalla uhkailua äitejä enemmän. Lievän väkivallan käyttö oli äidille yleisempää (48 % äidin taholta, 38 % isän taholta). Vakavan väkivallan käyttö oli yhtä yleistä molempien vanhempien taholta, joskin muuta väkivaltaa huomattavasti vähäisempää. Ainoastaan viisi prosenttia nuorista oli kokenut äidin ja isän taholta vakavaa väkivaltaa. Tytöt kokivat perheväkivaltaa äidin ta-

holta enemmän sekä lapsuuden aikana (ennen 14 ikävuotta) että viimeisen vuoden aikana. Isät kohdistivat lapsuuden aikaista väkivaltaa enemmän poikiin. (Taulukko 2.)

Nuorten selviytyminen

Perheväkivaltaa kokeneista nuorista 33 prosenttia kertoi käyttävänsä usein toimivia selviy-

Taulukko 2. Isän ja äidin väkivaltaisten reaktioiden yleisyys vastaajan sukupuolen mukaan tarkasteltuna. "Joskus" tai "usein" vastanneiden % -osuus perheväkivaltaa kokeneista nuorista (n=1028).

		Työt (n=567)				Pojat (n=460)			
		Ennen vastaajan 14 vuoden ikää		Vastaamista edeltäneen vuoden aikana		Ennen vastaajan 14 vuoden ikää		Vastaamista edeltäneen vuoden aikana	
		Äiti %	Isä %	Äiti %	Isä %	Äiti %	Isä %	Äiti %	Isä %
Symboliset aggression ilmaukset tai väkivallalla uhkaaminen									
Murjottaminen tai kieltäytyminen puhumasta asiasta	joskus usein	48,0 7,2	29,8 6,0	30,3 4,1	20,5 2,5	40,9 4,6	24,6 1,5	19,1 1,3	11,7 2,0
Haukkuminen, nälviminen, kirolut tai loukannut muuten, ei kuitenkaan koskenut fyysisesti	joskus usein	42,2 10,2	35,4 9,2	33,2 4,6	30,2 3,7	35,9 4,3	32,0 4,1	20,2 2,2	17,4 2,0
Heittänyt, lyönyt tai potkaissut suutuksissaan jotain esinettä (esim. paiskonut ovia)	joskus usein	33,3 4,1	22,2 6,9	16,8 2,3	14,6 1,9	31,3 3,0	27,2 3,0	13,5 0,4	12,0 1,1
Uhannut väkivallalla	joskus usein	9,9 2,5	11,5 3,0	4,9 0,4	7,8 0,5	8,0 0,9	12,8 2,0	1,5 0,2	4,1 0,7
Lievä väkivalta (ns. traditionaalinen kuritus)									
Tyrkännyt, töninyt tai ravistellut sinua vihaisesti	joskus usein	15,5 3,2	13,4 3,0	7,8 0,4	7,1 0	13,5 0,4	15,9 1,7	4,1 0,2	6,1 0,4
Tukistanut sinua	joskus usein	44,6 5,6	31,2 4,9	6,2 0	5,5 0	50,7 4,6	35,7 3,9	5,2 0,2	3,5 0,4
Läimäyttänyt sinua	joskus usein	13,9 1,9	8,3 1,2	5,1 0,2	3,2 0	12,8 0,7	12,0 1,3	2,8 0	2,8 0,2
Antanut sinulle piiskaa	joskus usein	7,2 0,7	7,2 0,9	0,2 0	0,4 0	10,2 0,7	10,0 1,7	0 0	0,4 0
Antanut kovan selkäsaunan	joskus usein	4,2 1,2	4,1 0,7	0,9 0	0,5 0	3,9 0,4	6,5 1,3	0,4 0,2	0,4 0,4
Vakava väkivalta									
Lyönyt sinua nyrkillä	joskus usein	1,4 1,4	1,4 0,2	1,4 0	1,2 0	2,2 0	3,0 1,1	0,2 0	0,9 0,2
Lyönyt sinua jollain esineellä	joskus usein	3,7 1,2	2,1 0,5	1,8 0,2	0,9 0	2,0 0	2,2 0,7	0,4 0	1,1 0
Potkaissut tai potkinut sinua	joskus usein	2,1 1,1	1,2 0,2	1,4 0	0,5 0	1,1 0,2	2,0 0,7	0,2 0	0,7 0
Uhannut veitsellä tai ampuma-aseella	joskus usein	0,2 0,5	0,7 0,2	0,4 0,2	0,2 0	0,2 0	0,9 0,2	0 0	0,2 0
Käyttänyt veistä tai ampuma-asetta	joskus usein	0,4 0,2	0,4 0,2	0,4 0	0,5 0	0,2 0	0,2 0,4	0 0	0 0

työskenteleminen, kaksi prosenttia sosiaalisia selviytymiskeinoja ja neljä prosenttia toimimattomia selviytymismenetelmiä. Toimivista menetelmistä nuoret käyttivät usein keskittymistä positiivisiin asioihin (44 %), rentouttavien harrastusten etsimistä (38 %), työskentelyä aktiivisesti asioiden puolesta (38 %), fyysistä virkistämistä (35 %)

ja keskittymistä ongelmanratkaisuun (33 %). Sosiaalisista menetelmistä nuoret käyttivät usein sosiaalisen tuen etsimistä (24 %). Toimimattomista selviytymismenetelmistä nuoret käyttivät usein toiveikasta ajattelua (24 %), itsesyytöksiä (22 %), läheisiin ihmissuhteisiin sitoutumista (21 %) tai asioiden pitämistä salassa (19 %).

Taulukko 3. Tyttöjen ja poikien selviytyminen perheväkivallasta (N=1028).

Muuttujat	Arvo	Työtöt		Pojat		p-arvo
		N	(%)	N	(%)	
Toimivat selviytymiskeinot						
Keskittyminen ongelmanratkaisuun	en tee	3	(0,6)	13	(3,1)	<0,001
	teen harvoin	300	(58,0)	284	(67,5)	
	teen usein	214	(41,4)	124	(29,5)	
Rentouttavien harrastusten etsiminen	en tee	1	(0,2)	13	(3,1)	0,001
	teen harvoin	308	(58,9)	232	(54,6)	
	teen usein	214	(40,9)	180	(42,4)	
Fyysinen virkistäytyminen	en tee	11	(2,1)	22	(5,1)	0,006
	teen harvoin	331	(62,3)	237	(54,6)	
	teen usein	189	(35,6)	175	(40,3)	
Ihmissuhteisiin panostaminen	en tee	0	(0,0)	9	(2,1)	<0,001
	teen harvoin	396	(76,9)	354	(80,3)	
	teen usein	119	(23,1)	56	(13,4)	
Aktiivisesti työskenteleminen	en tee	1	(0,2)	5	(1,2)	0,147
	teen harvoin	300	(57,7)	248	(58,6)	
	teen usein	219	(42,1)	170	(40,2)	
Positiivisiin asioihin keskittyminen	en tee	3	(0,6)	7	(1,7)	0,013
	teen harvoin	249	(47,8)	231	(55,3)	
	teen usein	269	(51,6)	180	(43,1)	
Sosiaaliset selviytymiskeinot						
Sosiaalisen tuen etsiminen	en tee	6	(1,2)	32	(7,7)	<0,001
	teen harvoin	304	(59,5)	336	(80,4)	
	teen usein	201	(39,3)	50	(12,0)	
Henkisen tuen etsiminen	en tee	233	(43,3)	197	(45,8)	0,737
	teen harvoin	252	(46,8)	193	(44,9)	
	teen usein	53	(9,9)	40	(9,3)	
Ammattiavun etsiminen	en tee	303	(57,5)	211	(49,5)	0,038
	teen harvoin	210	(39,8)	205	(48,1)	
	teen usein	14	(2,7)	10	(2,3)	
Sosiaalinen toiminta	en tee	140	(27,2)	137	(32,9)	0,150
	teen harvoin	363	(70,5)	269	(64,5)	
	teen usein	12	(2,3)	11	(2,6)	
Toimimattomat selviytymiskeinot						
Murehtiminen	teen harvoin	397	(76,9)	305	(72,8)	<0,001
	teen usein	76	(14,7)	25	(6,0)	
	en tee	43	(8,3)	89	(21,2)	
Läheisiin ystäviin sitoutuminen	teen harvoin	358	(70,1)	306	(75,0)	<0,001
	teen usein	142	(27,8)	69	(16,9)	
	en tee	11	(2,2)	33	(8,1)	
Toiveikas ajattelu	teen harvoin	342	(65,1)	319	(75,4)	<0,001
	teen usein	175	(33,3)	75	(17,7)	
	en tee	8	(1,5)	29	(6,9)	
Pärsjämättömyyden kokeminen	teen harvoin	444	(84,9)	344	(81,5)	0,001
	teen usein	27	(5,2)	9	(2,1)	
	en tee	52	(9,9)	69	(16,4)	
Tunteen huojentaminen	teen harvoin	424	(81,2)	319	(76,0)	<0,001
	teen usein	69	(13,2)	6	(1,4)	
	en tee	29	(5,6)	95	(22,6)	
Olla välittämättä ongelmasta	teen harvoin	412	(81,9)	341	(81,6)	0,576
	teen usein	58	(11,5)	43	(10,3)	
	en tee	33	(6,6)	34	(8,1)	
Itsesyytökset	teen harvoin	335	(64,7)	329	(77,6)	<0,001
	teen usein	169	(32,6)	56	(13,2)	
	en tee	14	(2,7)	39	(9,2)	
Asioiden pitäminen salassa	teen harvoin	380	(72,0)	327	(76,6)	0,040
	teen usein	121	(22,9)	71	(16,6)	
	en tee	27	(5,1)	29	(6,8)	

Perheväkivaltaa kokeneet tytöt käyttivät poikia useammin toimivia selviytymiskeinoja, kuten keskittymistä ongelmien ratkaisuun tai positiiviseen ajatteluun. Pojat käyttivät tyttöjä useammin fyysistä virkistäytymistä ja rentouttavien harrastusten etsimistä. Tytöt panostivat poikia useammin ihmissuhteisiin ja etsivät sosiaalista tukea. Tytöt käyttivät poikia useammin toimimattomia selviytymiskeinoja. Näistä tytöt käyttivät useammin murehtimista, läheisiin ystäviin sitoutumista, toiveikasta ajattelua, tunteiden huojentamista tai asioiden pitämistä salassa. Tytöt myös kokivat

useammin, etteivät pärjää tai syyttivät itseään. (Taulukko 3.)

Selvitettäessä vanhempien käyttämän väkivallan yhteyttä tyttöjen ja poikien selviytymiseen ilmeni, että äidin käyttämän väkivallan muoto oli tytöillä yhteydessä toimimattomien selviytymiskeinojen käyttämiseen (Taulukko 4). Pojilla näitä yhteyksiä oli vähemmän. Äidin käyttämä symbolinen aggressio oli yhteydessä tyttöjen toimimattomien selviytymiskeinojen käyttöön, kuten toiveikkaaseen ajatteluun, tunteiden huojentamiseen, itsesyytöksiin ja pärjäämättömyy-

Taulukko 4. Tyttöjen ja poikien selviytyminen vanhempien käyttämästä eri väkivallan muodoista tilastollisesti merkitsevät muuttujat huomioiden (N=1 028).

Muuttujat	Äidin käyttämä väkivalta			Isän käyttämä väkivalta		
	symbolinen	lievä	vakava	symbolinen	lievä	vakava
TYTÖT						
Toimivat selviytymiskeinot						
Keskittyä ongelmanratkaisuun	-	-	-	-	-	0,017
Fyysinen virkistäytyminen	-	-	0,001	-	-	0,002
Ihmissuhteisiin panostaminen	-	-	-	0,023	-	-
Keskittyä positiivisiin asioihin	-	-	0,039	-	-	-
Sosiaaliset selviytymiskeinot						
Etsiä ammattiapua	-	-	0,042	0,045	-	-
Sosiaalinen toiminta	-	-	-	0,043	-	-
Toimimattomat selviytymiskeinot						
Murehtia	-	-	-	0,005	-	-
Toiveikas ajattelu	0,010	-	-	-	-	-
Ei pärjää	<0,001	-	0,004	0,007	-	-
Tunteen huojentaminen	0,001	-	-	0,047	-	0,001
Itsesyytökset	0,006	-	0,026	-	-	-
Asioiden pitäminen salassa	-	-	<0,001	-	-	-
POJAT						
Toimivat selviytymiskeinot						
Keskittyä positiivisiin asioihin	-	-	-	0,028	-	-
Sosiaaliset selviytymiskeinot						
Etsiä henkistä tukea	-	-	-	-	-	0,001
Sosiaalinen toiminta	-	-	0,005	-	-	0,007
Toimimattomat selviytymiskeinot						
Murehtia	-	-	-	0,019	-	-
Läheisiin ystäviin sitoutuminen	-	-	0,007	-	-	-
Tunteen huojentaminen	0,035	-	-	-	-	-
Itsesyytökset	-	-	-	0,003	-	-
Asioiden pitäminen salassa	-	-	-	0,017	-	-

- = yhteys ei tilastollisesti merkitsevää (p>0,50)

den kokemuksiin. Isän symbolisen aggression ilmaisu olivat yhteydessä tytöillä ammattiavun etsimiseen ja sosiaaliseen toimintaan, mutta toisaalta myös asioiden murehtimiseen, tunteiden purkamiseen ja pärjäämättömyyden kokemuksiin. Nämä tytöt panostivat paljon ihmissuhteisiin ja siirtyivät suhteesta toiseen huolehtien mitä muut ajattelevat. Poikien kohdalla äidin ilmaisema symbolinen aggressio oli yhteydessä tunteiden näyttämiseen, kun isän symbolisen aggression ilmaisu lisäsivät keskittymistä positiiviseen ja hyväntuulisuuteen, asioiden murehtimista, itsesyytöksiä ja toisten seurasta vetäytymistä.

Vanhempien käyttämä lievä fyysinen väkivalta ei ollut yhteydessä nuorten käyttämiin selviytymiskeinoihin. Vanhempien vakavan väkivallan käyttö ehkäisi tytöillä toimivien selviytymiskeinojen käyttöä. Äidin käyttämä vakava väkivalta ehkäisi tyttöjen keskittymistä positiiviseen tai fyysistä virkistäytymistä. Isän käyttämä vakava väkivalta esti lisäksi tyttöjä keskittymästä ongelmanratkaisuun. Äidin käyttämä vakava väkivalta lisäsi tyttöjen ammattiavun etsimistä. Isän käyttämä vakava väkivalta lisäsi tyttöjen tunteiden huojentamista, kun taas äidin käyttämä vakava väkivalta lisäsi pärjäämättömyyden kokemista, asioiden pitämistä salassa ja itsesyytöksiä. Poikien kohdalla vanhempien käyttämä vakava väkivalta oli yhteydessä sosiaaliseen toimintaan ja äidin käyttämä vakava väkivalta lisäsi läheisiin ystäviin tukeutumista. Isän vakavan väkivallan käyttö lisäsi poikien henkisen tuen etsimistä. Muiden muuttujien suhteen ei ollut eroa.

Pohdinta

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista kieltää kaiten lapsiin kohdistuvan ruumiillisen ja henkisen väkivallan, vahingoittamisen, pahoinpitelyn, laiminlyönnin, välinpitämättömyyden tai huonon kohtelun ja hyväksikäytön. Oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan elämään sekä erityissuojeluun

kuuluvat lapsen perusoikeuksiin. (UNICEF Lapsen oikeuksien julistus 1989.) Tulosten mukaan Suomessa nuorten kokema perheväkivalta on yhä yleisiä, vaikka laki (Laki 361/1983) on kieltänyt sen jo yli kaksi vuosikymmentä sitten. Tutkimus vahvistaa sitä, miten pysyviä ovat myönteiset asenteet ruumiillista kuritusta kohtaan. Sekä äidin että isän käyttämä symbolinen aggressio oli yleistä, sillä lähes puolet vastanneista nuorista oli kokenut symbolista aggressiota ja lievää fyysistä väkivaltaa vanhempiensa taholta. Vakavan fyysisen väkivallan kokeminen oli tätä vähäisempää. Väkivaltaan puuttumisen ensimmäinen askel on ilmiön tunnustaminen eli lapsiin kohdistuvan väkivallan mieltäminen arkiajattelussa väkivallaksi siinä missä aikuisiin kohdistuva väkivalta (Humppi & Ellonen 2010). Vakava fyysinen väkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö tunnustetaan Suomessa jo melko yleisesti kielletyksi, sen sijaan kuritusväkivaltaa ei mielletä väkivallaksi. Samoin myös nuorten laiminlyönti tulisi tunnustaa yhdeksi väkivallan muodoksi. Lapsen laiminlyönti on helppo tunnustaa väkivallaksi, mutta väkivallan tunnustaminen ei pitäisi olla ikäkysymys. (Humppi & Ellonen 2010.)

Erityisesti tutkimus toi esiin sen, että äidin käyttämä symbolinen aggressio ja lievä fyysinen väkivalta olivat yleisempiä kuin isän käyttämä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että kuritusväkivaltaa kuvatessa on helpompi tuoda esiin molempien vanhempien teot, kun taas kaltoinkohtelua kuvatessa tekijäksi nimetään useimmin isä (Sunday ym. 2008). On myös tuotu esiin, että äidin käyttämä väkivalta on aliraportoitua.

Tulosten mukaan tytöt olivat poikia useammin perheväkivallan kohteena. Äidin käyttämä väkivalta oli yleisempää tyttöjä kohtaan ja tilastollisesti ero oli merkitsevä symbolisen aggression ja vakavan väkivallan kohdalla. Myös isän käyttämä symbolinen aggressio ja lievä väkivalta kohdistuivat useammin tyttöihin. Sitä vastoin isän käyttämä vakava väkivalta kohdistui enem-

män poikiin. Suzanne Sunday kumppaneineen (2008) näkivät, että poikia suojaesi äidin kaltoinkohtelulta äidin ja pojan fyysisen voiman ero. Toisaalta kaltoinkohtellut pojat kokevat äidin läheisemmäksi ja huolehtivammaksi kuin tytöt ja tämä saattaa suojata poikia (Gaylor-Harden ym. 2009).

Nuorten selviytyminen on tilannekohtaista (Bal ym. 2003a; Eschenbeck ym. 2007). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuorten selviytymisellä oli eroja eri väkivallan muotojen kohdalla. Äidin käyttämä symbolinen aggressio oli yhteydessä nuoren toimimattomien selviytymiskeinojen käyttöön, kuten toiveikkaaseen ajatteluun, pärjäämättömyyden kokemiseen, tunteiden purkamiseen ja itsesyytöksiin. Isän symbolisen aggression ilmaisut olivat lisäksi yhteydessä nuorten toimiviin selviytymiskeinoihin, kuten positiivisiin asioihin keskittymiseen tai ongelmanratkaisuun. Äidin käyttämä vakava väkivalta oli yhteydessä nuorten pärjäämättömyyteen ja vetäytymiseen, kun isän käyttämä vakava väkivalta oli yhteydessä itsesyytöksiin. Nuoren reagoiminen isän käyttämään vakavaan väkivaltaan oli aktiivisempaa kuin äidin käyttämään ilmeten muun muassa tunteiden purkamisena ja fyysisenä virkistäytymisenä. Toisaalta ainoastaan äidin käyttämän vakavan väkivallan kohdalla tuli esiin ammattiavun etsiminen. Tämän vuoksi ammattilaisten tulisi tarjota apuaan aktiivisesti.

Nuori panostaa ihmissuhteisiinsa ja etsii hyväksyntää huolehtimalla siitä, mitä muut ajattelevat. Jos nuori ei saa tukea perheestä, hän hakee sitä ystäviltä (Barker 2007). Nuoruus on haastava kehitysvaihe, jolloin nuori aktiivisesti kasvaa itsenäiseksi irrottautuen perheestä ja rakentaen uusia sosiaalisia suhteita (Piko 2001). Aikaisempien tutkimusten mukaan tytöt turvautuvat poikia enemmän ystäviltä saatuaan tukeen (Gaylor-Harden ym. 2009). Vaikka tytöt etsivät sosiaalista tukea, se ei vähennä käyttäytymisen ongelmia tai oireilua. Näin ollen ystävien tuki ei riitä nuoren selviytymiseen, vaan perheen tuki

on tärkeä. (Piko 2001; Bal ym. 2003a.) Pojat käyttivätkin tyttöjä enemmän aktiivisia selviytymiskeinoja, kuten rentouttavia harrastuksia tai fyysistä virkistäytymistä.

Perheväkivaltaa kokeneille nuorille, etenkin tytöille, toimimaton selviytyminen oli yleistä. Tytöt murehtivat, turvautuivat toiveikkaaseen ajatteluun, huojensivat tunteitaan, pitivät asiat salassa ja vetäytyivät ihmissuhteista poikia yleisemmin. Aikaisemmat tutkimukset tukevat tulosta, että tytöt käyttävät tunnesuuntautuneita keinoja poikia useammin (Alumran & Punamäki 2008; Li ym. 2006; Garcia 2010). Tyttöjen ominaisuutena pidetäänkin tunteikkautta ja passiivisuutta, kun poikia pidetään aktiivisina ja tunteet sivuuttavina (Meehan ym. 2007). Tytöt kokevat enemmän ahdinkoa ja itsesyytöksiä sekä vetäytyvät ja yrittävät unohtaa (Ullman & Filipas 2005). Vetäytyminen suojaa lyhyellä aikavälillä hyvin, mutta pitkittyessään saattaa aiheuttaa masennusta ja itsetuhoisuutta (Gould ym. 2004; Santiago & Wadsworth 2009). Tähän toimimattomien selviytymiskeinojen ketjuun saattaa kuulua myös riskinotto, kuten päihteet. Tällöin nuori ei näe riskinottoon liittyviä vaaroja, vaan kokee pärjäävänsä ongelman kanssa itse. (Piko 2001; Gould ym. 2004.)

Tyttöjen ja poikien selviytymisellä oli tämän tutkimuksen mukaan eroja. Äidin väkivallan käytöllä oli yhteyttä useaan tyttöjen käyttämään selviytymiskeinoon. Äidin väkivaltaisen toiminnan on todettu vaikuttavan enemmän tyttäreen ja isän poikaan (Moretti ym. 2006). Äidin symbolisen aggression ilmaisut olivat yhteydessä tyttöjen toimimattomien selviytymiskeinojen käyttöön. Isän symbolisen aggression ilmaisut olivat yhteydessä tyttöjen ulospäin suuntautuneeseen selviytymiseen, kuten sosiaaliseen toimintaan, tunteen huojentamiseen ja ihmissuhteisiin panostamiseen. Pojille isän symbolisen aggression ilmaisut olivat yhteydessä sisänpäin kääntyneisiin keinoihin, kuten keskittymiseen positiivisiin asioihin, asioiden pitämiseen salassa, vetäytymi-

seen ja itsesyytöksiin. Sitä vastoin äidin käyttämä vakava väkivalta näkyi päinvastaisena eli tytöillä sisäänpäin kääntyneenä toimintana, kuten itsesyytöksinä, pärjäämättömyyden kokemuksina ja asioiden pitämisenä salassa, ja pojilla ulospäin suuntautuneena toimintana, kuten läheisiin ystäviin sitoutumisena ja sosiaalisena toimintana. Tytöt kokevat enemmän itsesyytöksiä ja kiinnittävät poikia enemmän huomiota äidin väkivaltaisuuteen (Greenfield & Marks 2010; Kennedy ym. 2010), kun ongelmanratkaisu ja ulospäin suuntautunut selviytyminen, kuten liikunta, ovat yhteydessä maskuliinisuuteen (Li ym. 2006). Pojilla sosiaalinen toiminta ja ulospäin suuntautuminen saattaa olla yhteydessä myös huonosti sopiviin selviytymiskeinoihin, kuten päihteiden käyttöön tai antisosiaaliseen toimintaan (Gould ym. 2004; Meehan ym. 2007). Tämän tutkimuksen mukaan vakava väkivalta sai tytöt vetäytymään ja pojat hakemaan sosiaalista tukea. Yleensä tytöt etsivät poikia enemmän sosiaalista tukea, mutta huono kiintymyssuhde äitiin ilmeisemmin ehkäisee kaltointkohtelutilanteissa tämän, kun hyvä kiintymyssuhde äitiin on yhteydessä pojilla sosiaalisen tuen etsimiseen ja runsaampaan aktiiviseen selviytymiseen. (Gaylor-Harden ym. 2009.) Nuoret eivät hae ammattiapua perheväkivaltaan, jolloin sitä tulee tarjota aktiivisesti.

Yhteenvetona voimme todeta, että perheväkivaltaa kokeneet nuoret panostavat ihmissuhteisiin, ja heille on tärkeää, mitä ihmiset heistä ajattelevat. Tämä johtaa usein ihmissuhteesta toiseen siirtymiseen ja hyväksynnän hakemiseen. Lisäksi perheväkivaltaa kokeneet nuoret hakevat suhteistaan sosiaalista tukea. Ammatillista apua perheväkivaltaa kokeneet nuoret sitä vastoin eivät hae. Sen vuoksi näiden nuorten tunnistaminen ja aktiivisen tuen tarjoaminen onkin tärkeää. Itsesyytökset kuuluvat suurelta osin perheväkivaltakokemuksiin ja leimaavat perheväkivaltaa kokeneen nuoren ajattelua. Tämän vuoksi nuori tulee huomioida kunnioit-

tavasti ja hänen kokemuksensa tulee ottaa vakavasti apua tarjotessa.

Väkivaltaan puuttumisessa korostuu niiden viranomaisten rooli, jotka työskentelevät arjessa lasten, nuorten ja perheiden kanssa. He näkevät mahdolliset väkivallan merkit ensimmäisenä ja ovat vastuussa asiaan puuttumisesta. Merkittävä rooli on myös terveydenhuollon ja sosiaalitoimen viranomaisilla, jotka kohtaavat väkivallan seurauksia erilaisten vammojen ja oireiden muodossa. Vuonna 2010 täydennetyin uuden lastensuojelulain (88/2010) myötä sosiaalityöntekijän rooli väkivaltaepäilyin ilmoittajana korostuu. Viranomaisten oikeuksia ja velvollisuuksia säädellään pääosin lailla, mutta tunnistamisen helpottamiseksi on tehty erilaisia oppaita (Tasinen 2003) ja hoitosuosituksia (Paavilainen & Flinck 2008). Siitä huolimatta viranomaisten kyvyssä tunnistaa ja puuttua väkivaltilanteisiin on todettu selviä puutteita. Viranomaisten ilmoitus- ja puuttumiskynnyksen tarkistamista ja madaltamista kaivattaisiin, jotta tilanteisiin voitaisiin puuttua mahdollisimman varhain. Varhainen puuttuminen korostuu koska seuraukset kaltointkohtelusta näkyvät usein vasta viiveellä. (Humppi & Ellonen 2010.)

Väkivallan vähentämiseksi tulisi siirtää painopistettä hoitavasta toiminnasta ja seurausten korjaamisesta ennaltaehkäisevään työhön. Nuorille on hyvä antaa tietoa väkivallan yleisyydestä ja ennen kaikkea sen seurauksista. Asennekasvatuksen ja tiedotuksen avulla saadaan muutosta aikaan. Väkivallasta, niin kotona kuin laajemmin yhteiskunnassa, tulee keskustella nuorten kanssa avoimesti. Nuorilta tulee kysyä aktiivisesti heidän ihmissuhteistaan, vanhempien kasvatuskäytänteistä ja tavoista ratkaista ristiriitoja sekä suhtautumisestaan väkivaltaan. Lisäksi nuorille tulisi opettaa toimivia selviytymiskeinoja osana elämäntaitojen oppimista.

Kirjallisuus

- Alumran, Jihan & Punamäki, Raija-Leena (2008) Relationship between gender, age, academic achievement, emotional intelligence, and coping styles in Bahraini adolescents. *Individual Differences Research* 6 (2), 104–119.
- Bal, Sarah & Crombez, Geert & Van Oost, Paulette & DeBourdeaudhuij, Ilse (2003a) The role of social support in well-being and coping with self-reported stressful events in adolescents. *Child Abuse & Neglect* 27, 1377–1395.
- Bal, Sarah & Van Oost, Paulette & De Bourdeaudhuij, Ilse & Crombez, Geert (2003b) Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & Neglect* 27, 883–897.
- Barker, Gary (2007) Adolescents, social support and help-seeking behaviour: An international literature review and programme consultation with recommendations for action. WHO discussion papers on adolescence. Department of Child and Adolescent Health and Development. [online]. <URL: http://www.who.int/child_adolescent_health/documents/9789241595711/en/>. Luettu 15.10.2010.
- Bonica, Cheryl & Daniel, Jessica H. (2003) Helping adolescents cope with stress during stressful times. *Current Opinion in Pediatrics* 15, 385–390.
- Browne, Deborah (2002) Coping alone: Examining the prospects of adolescent victims of child abuse placed in foster care. *Journal of Youth and Adolescence* 31(1), 57–66.
- Buckley, Helen & Holt, Stephanie & Whelan, Sadhbh (2007) Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child abuse review* 16, 296–310.
- Byrne, Bruce (2000) Relationships between anxiety, fear, self-esteem, and coping strategies in adolescence. *Adolescence* 35 (137), 201–215.
- Daigneault, Isabelle & Hébert, Martine & Tourigny, Marc (2006) Attributions and coping in sexual abused adolescents referred for group treatment. *Journal of Child Sexual Abuse* 15 (3), 35–59.
- Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008) Lasten ja nuorten väkivalta-kokemukset. OPTL:n tutkimustiedonantoja 87 ja Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 [online]. <URL: <http://www.optula.om.fi/44610.htm>>. Luettu 3.10.2008.
- Eschenbeck, Heike & Kohlmann, Carl-Walter & Lohaus, Arnold (2007) Gender differences in coping strategies in children and adolescents. *Journal of Individual Differences* 28 (1), 18–26.
- Fields, Laurie & Prinz, Ronald J. (1997) Coping and adjustment during childhood and adolescence. *Clinical Psychology Review* 17 (8), 937–976.
- Folkman, Susan & Lazarus, Richard S. & Dunkel-Schetter, Christine & DeLongis, Anita & Gruen, Rand J. (1986) Dynamics of a Stressful Encounter: Cognitive Appraisal, Coping and Encounter Outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology* 50 (5), 992–1003.
- Frydenberg, Erica (1997) Adolescent coping. Theoretical and research perspectives. London: Routledge.
- Frydenberg, Erica & Lewis, Ramon (1993) Adolescent Coping Scale – Administrator's manual. Research edition. Australia: The Australian Council for Educational Research.
- Frydenberg, Erica & Lewis, Ramon (1996) A replication study of the structure of the adolescent coping scale: Multiple forms and applications of a self-report inventory in a counselling and research context. *European Journal of Psychological Assessment* 12 (3), 224–235.
- Frydenberg, Erica & Lewis, Ramon (2004) Adolescents least able to cope: how do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling* 32, 25–37.
- Frydenberg, Erica & Lewis, Ramon (2009) The relationship between problem-solving efficacy and coping amongst Australian adolescents. *British Journal of Guidance & Counselling* 37 (1), 51–64.
- Frydenberg, Erica & Lewis, Ramon & Kennedy, Gregor & Ardila, Ruben & Frindte, Wolfgang & Hannoun, Rasmiyah (2003) Coping with concerns: An exploratory comparison of Australian, Columbian, German, and Palestinian Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 32 (1), 59–66.

- Garcia, Carolyn (2010) Conceptualization and measurement of coping during adolescence: A review of the literature. *Journal of Nursing Scholarship* 42 (2), 166–168.
- Gaylor-Harden, Noni & Taylor, Jeremy & Campbell, Cynthia & Kesselring, Christine & Grant, Kathryn (2009) Maternal attachment and depressive symptoms in urban adolescents: The influence of coping strategies and gender. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology* 38 (5), 684–695.
- Gould, Madelyn & Velting, Drew & Kleinman, Marjorie & Lucas, Christopher & Thomas, John & Chung, Michelle (2004) Teenagers' attitudes about coping strategies and help-seeking behavior for suicidality. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 43 (9), 1124–1133.
- Greenfield, Emily & Marks, Nadine (2010) Identifying experiences of physical and psychological violence in childhood that jeopardize mental health in adulthood. *Child Abuse & Neglect* 34, 161–171.
- Hjemdal, Odin & Friborg, Oddgeir & Stiles, Tore & Martinussen, Monica & Rosenvinge, Jan (2006) A new scale for adolescent resilience: Grasping the central protective resources behind healthy development. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development* 39, 84–96.
- Holloway, Immy & Wheeler, Stephanie (2002) *Qualitative Research in Nursing*. Oxford: Blackwell Science Ltd.
- Humppi, Sanna-Mari & Ellonen, Noora (2010) Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapauksen tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisien yhteistyö. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 40.
- Kennedy, Angie & Bybee, Deborah & Sullivan, Cris & Greeson, Megan (2010) The impact of family and community violence on children's depression trajectories: Examining the interactions of violence exposure, family social support and gender. *Journal of Family Psychology* 24 (2), 197–207.
- Krug, Etienne & Dahlberg, Linda & Mercy, James & Zwi, Anthony & Lozano, Rafael (2005) *Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti*. Jyväskylä: Lääkärien sosiaalinen vastuu ry & Terveyden edistämisen keskus ry.
- Laki (361/1983) Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. [online]. <URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830361>>. Luettu 11.10.2006.
- Lastensuojelulaki (88/2010). <URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100088>>. Luettu 20.10.2010.
- Lazarus, Richard S. & Folkman, Susan (1984) *Stress Appraisal and Coping*. New York: Springer.
- Lepistö, Sari (2010) Nuorten kokemus perheväkivaltalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1552.
- Lepistö, Sari & Luukkaala, Tiina & Paavilainen, Eija (2011) Witnessing and experiencing domestic violence: a descriptive study of adolescents. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 25, 70–80.
- Lepistö, Sari & Åstedt-Kurki, Päivi & Joronen, Katja & Luukkaala, Tiina & Paavilainen, Eija (2010) Adolescents' experiences of coping with domestic violence. *Journal of Advanced Nursing* 66 (6), 1232–1245.
- Lewis, Ramon & Frydenberg, Erica (2002) Concomitants of failure to cope: What we should teach adolescents about coping. *British Journal of Educational Psychology* 72, 419–431.
- Li, Cindy & DiGuseppe, Raymond & Froh, Jeffrey (2006) The role of sex, gender, and coping in adolescent depression. *Adolescence* 41 (163), 399–415.
- McWhirter, Benedict T. & Besett-Alesch, Tricia M. & Horibata, Jarrett & Gat, Irit (2002) Loneliness in high risk adolescents: The role coping, self-esteem and empathy. *Journal of Youth Studies* 5 (1), 69–84.
- Meehan, Sue-Ann & Peirson, Almarie & Fridjhon, Peter (2007) Suicide ideation in adolescent South Africans: The role of gender and coping strategies. *South African Journal of Psychology* 37 (3), 552–575.
- Moretti, Marlene & Obsuth, Ingrid & Odgers, Candice & Reebye, Pratibha (2006) Exposure to maternal vs. paternal partner violence, PTSD, and aggression in adolescent girls and boys. *Aggressive Behavior* 32, 385–395.
- Ornduff, Sidney R. & Monahan, Kathleen (1999)

- Children's understanding of parental violence. *Child & Youth Care Forum* 28 (5), 351–364.
- Paavilainen, Eija & Flinck, Aune (2008) Identification of and intervention in child maltreatment. A clinical practice guideline. [online]. <URL: http://www.hotus.fi/@Bin/103544/Microsoft+Word+-+Clinical_guideline_child_maltreatment-1.pdf>. Luettu 1.9.2008.
- Paavilainen, Eija & Åstedt-Kurki, Päivi & Paunonen, Marita (2000) Adolescents' experiences of maltreatment within the family: Challenges for family nursing. *Primary Health Care Research and Development* 1, 235–241.
- Piko, Bettina (2001) Gender differences and similarities in adolescents' way of coping. *The Psychological Report* 51, 223–235.
- Polit, Denise F. & Beck, Cheryl T. (2006) Essentials of nursing research. Methods, appraisal and utilization. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Puskar, Kathryn & Grabiak, Beth (2008) Rural adolescents' coping responses: Implications for behavioural health nurses. *Issues in Mental Health Nursing* 29, 523–535.
- Rask, Katja & Kaunonen, Marja & Paunonen-Ilmonen, Marita (2002) Adolescent coping with grief after the death of a loved one. *International Journal of Nursing Practice* 8, 137–142.
- Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (4), 388–401.
- Santiago, Catherine & Wadsworth, Martha (2009) Coping with family conflict: What's helpful and what's not for low-income adolescents. *Journal of Child and Family Studies* 18, 192–202.
- Sariola, Heikki (1990) Lasten väkivalta- ja seksuaalirikokset. Lastensuojelun Keskusliitto, Julkaisu 85. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Sariola, Heikki & Uutela, Antti (1992) The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse & Neglect* 16 (6), 823–832.
- Schneider, Kerri M. & Phares, Vicky (2005) Coping with parental loss because of termination of parental rights. *Child Welfare* 84 (6), 819–842.
- Seiffge-Krenke, Inge (2000) Causal links between stressful events, coping style and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence* 23, 675–691.
- Seiffge-Krenke, Inge (2004) Adaptive and maladaptive coping styles: Does intervention change anything? *European Journal of Developmental Psychology* 1 (4), 367–382.
- Seiffge-Krenke, Inge (2006) Coping with relationship stressors: the impact of different working models of attachment and links to adaptation. *Journal of Youth and Adolescence* 35, 25–39.
- Seiffge-Krenke, Inge & Beyers, Wim (2005) Coping trajectories from adolescence to young adulthood: Links to attachment state of mind. *Journal of Research on Adolescence* 15 (4), 561–582.
- Seiffge-Krenke, Inge & Klessinger, Nicolai (2000) Long-term effects of avoidant coping on adolescents' depressive symptoms. *Journal of Youth and Adolescence* 29 (6), 617–630.
- Seiffge-Krenke, Inge & Weidemann, Sandra & Fentner, Sonja & Aegenheister, Nicole & Poebblau, Miriam (2001) Coping with school-related stress and family stress in healthy and clinically referred adolescents. *European Psychologist* 6 (2), 123–132.
- Shapiro, Deborah L. & Levendosky, Alytia A. (1999) Adolescent survivors of childhood sexual abuse: The mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect* 23 (11), 1175–1191.
- STAKES (2008) Tiedote "Kouluterveyskysely 2008: Nuorten väkivalta yleistä". [online]. <URL: <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/47-2008.htm>>. Luettu 1.9.2008.
- Steinke, Elaine E. (2004). Research ethics, informed consent and participant recruitment. *Clinical Nurse Specialist* 18 (2), 88–97.
- STM (2010) Älä lyö lasta! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:7.
- Straus, Murray (1979) Measuring intrafamily con-

- flict and violence: The Conflict Tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and The Family* 14, 75–88.
- Straus, Murray A. (2004) Cross-Cultural reliability and validity of the revised Conflict Tactics Scales: A study of university students dating couples in 17 nations. *Cross-Cultural Research* 38 (4), 407–431.
- Straus, Murray & Hamby, Sherry & Boney-McCoy, Sue & Sugarman, David (1996) The revised conflict tactic scales (CTS2). Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues* 17, 283–316.
- Straus, Murray A. & Hamby, Sherry & Finkelhor, David & Moore, David W. & Runyan, Desmond (1998) Identification of child maltreatment with the parent-child conflict tactics scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse & Neglect* 22, 249–270.
- Sunday, Suzanne & Labruna, Victor & Kaplan, Sandra & Pelcovitz, David & Newman, Jennifer & Salzinger, Suzanne (2008) Physical abuse during adolescence: Gender differences in the adolescents' perceptions of family functioning and parenting. *Child Abuse & Neglect* 32, 5–18.
- Taskinen, Sirpa. (2003) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Helsinki: Stakes, Oppaita 55.
- Tremblay, Caroline & Hébert, Martine & Piché, Christiane (1999) Coping strategies and social support as mediators of consequences in child sexual abuse victims. *Child Abuse & Neglect* 23 (9), 929–945.
- Ullman, Sarah & Filipas, Henrietta (2005) Gender differences in social reactions to abuse disclosures, post-abuse coping, and PTSD of child sexual abuse survivors. *Child Abuse & Neglect* 29, 767–782.
- UNICEF Lapsen oikeuksien julistus (1989). [online]. <URL: http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus>. Luettu 30.4.2011.
- Wadsworth, Martha E. & Compas, Bruce E. (2002) Coping with family conflict and economic strain: The adolescent perspective. *Journal of Research on Adolescence* 12 (2), 243–274.
- White, Marjorie & Elander, G (1992) Translation of an instrument. The US-Nordic Family Dynamics Nursing Research Project. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 6 (3), 161–164.
- Yun, Sung Hyun (2011) Factor structure and reliability of the revised Conflict Tactics Scales' (VTS2) 10-factor model in a community-based female sample. *Journal of Interpersonal Violence* 26 (4), 719–744.